

NOTAT

Emne: Juridisk problemstilling: Kan pasientinnsyn «utsettes»? Kan pasienten nektes innsyn i navnet til den som har signert et journaldokument?

Vedr.: Prosjektet «INNSYN: Elektronisk tilgang til pasientjournal»

Fra: Ellen K. Christiansen, juridisk sjefsrådgiver, NST

Dato: 9. desember 2015

I dette notatet diskuteres *om* pasientens innsyn i journal kan utsettes og *når* det er juridisk holdbart å nekte pasienten journalinnsyn for lengre eller kortere tidsrom: Kan behandler vente med å gi pasienten innsyn (utsette innsynet) til forholdene anses å ligge til rette for det? Kan behandler/journalansvarlig nekte pasienten innsyn i signatur?

Problemstillingene er drøftet med utgangspunkt i spørsmål fra ansatte i forbindelse med at alle pasienter i Helse Nord får elektronisk tilgang til sin pasientjournal. Konklusjonene har vært diskutert muntlig og skriftlig med jurist i Helsedirektoratet.

Innledning

Det har vært diskutert at *elektronisk* innsyn i journal (innsyn i «sanntid») reiser problemstillinger som ikke har vært så aktuelle tidligere, fordi pasienter nå enkelt vil kunne følge løpende med i hva som blir skrevet i deres journal fra dag til dag, også mens de er innlagt i helseinstitusjon. Til nå har det vært lite aktuelt med løpende innsyn så tidlig i et pasientforløp, i og med at pasienter har måttet be om, vente på og få innsyn i / utskrift av journal.

Når innsyn kan nektes

«Utsatt innsyn» er *ikke* et begrep som er brukt i regelverket. Det man *kan* gjøre, er å nekte pasienten og brukeren innsyn i opplysninger i journalen når vilkårene for dette er oppfylt. Det kan gjøres dersom

«dette er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten eller brukeren selv, eller innsyn er klart utilrådelig av hensyn til personer som står vedkommende nær», jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1 andre ledd.

Bestemmelsen er uttømmende. Det er tilstrekkelig at ett av vilkårene er oppfylt (hensynet til pasientens eller brukerens liv og helse *eller* hensynet til personer som står pasienten/brukeren nær). Når vilkårene ikke lengre er oppfylt, skal innsyn gis.

Begrensninger i innsynsretten skal nedtegnes i journalen, med begrunnelse for hvorfor innsyn ble nektet.¹

---

¹ Aslak Syse Pasientrettighetsloven med kommentarer, 3. utgave, Gyldendal Norsk Forlag AS 2004, 3. utgave, 1. opplag 2009, s. 409

Eksempler på presenterte problemstillinger

Eksempel 1

«Løpende innsyn» kan være et problem i en utredningsfase i psykisk helsevern. Grunnen er at dersom pasienten vet om tiltak i miljøet i en observasjons-/utredningsfase, kan dette påvirke observasjonene hvis pasienten har kjennskap til disse (tiltakene i miljøet), dvs. at helsehjelpen kan påvirkes i negativ retning. Hvorvidt slikt innsyn vil kunne påvirke forsvarligheten av tilbudet, er ikke vurdert.

Det er understreket at det er et problem dersom løpende innsyn fører til at en tjeneste eller et tiltak ikke fungerer etter hensikten. I denne situasjonen er det verken snakk om fare for liv og helse eller hensynet til pårørende. Det er heller ikke et ønske å unnta opplysninger fra pasientens innsyn, men å utsette pasientens innsyn til det ikke lengre kan påvirke de tiltak som er igangsatt på en uheldig måte.

Eksempel 2

Det har også vært problematisert at man ved enkelte anledninger kan ønske å snakke med pasienten før denne får tilgang til det som er nedtegnet i journal. Det har i slike tilfeller vært foreslått å utsette godkjenningen av journalnotater til behandler har fått gjort det, noe som ofte kan ta litt tid i en hektisk hverdag.

Eksempel 3

Flere henvendelser har handlet om at ansatte ikke ønsker at pasienter skal få tilgang til deres fulle navn (og derved adresse og telefonnummer). I noen tilfeller kan det hende at pasienten provoseres av det som er nedtegnet: «Hvis innholdet i journalen eksempelvis ikke «faller i god jord» hos pasienten, trigger aggresjon og tanker om hevnaksjon eller oppsøking av personal i etterkant, hvordan kan personalet da vernes i forhold til dette?» (Sitat fra en henvendelse). Andre har også nevnt at de kan bli utsatt for det som er kalt «uønskete henvendelser» på sosiale medier eller direkte, både mens pasienten er innlagt og etter utskrivning.

Diskusjon

Eksempel 1 Psykiatri: Utsettelse av innsyn til observasjons-/ utredningsfasen er avsluttet? Også i denne situasjonen er det et krav at nektelse av innsyn (enten det er for en kort eller lengre periode) skal være *«påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten eller brukeren selv, eller innsyn er klart utilrådelig av hensyn til personer som står vedkommende nær.»* Hvis ett av disse vilkårene er oppfylt, kan innsyn nektes.

Eksempel 2 Eventuell utsettelse i påvente av en samtale med pasienten

Det er som nevnt ikke særlige regler for å «utsette» innsyn. Pasientinnsyn kan heller ikke nektes til man får avsatt tid til å snakke med pasienten, med mindre vilkårene i pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1 andre ledd er oppfylt (se over). I situasjoner der disse vilkårene ikke er oppfylt, må det etableres generelle rutiner som gjør det mulig å få snakket med pasienten før denne benytter sin rett til innsyn, når samtale før innsyn vurderes som nødvendig og ønskelig.

Eksempel 3 Nekting av pasientinnsyn av hensyn til personalet

Å nekte pasientinnsyn for en kortere eller lengre periode av hensyn til personalet har ikke hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1. Unntakene i § 5-1 knytter seg til hensynet

til *pasientens og brukerens* liv og helse og hensynet til *personer som står vedkommende nær*. Hensynet til personalet omfattes ikke av dette.

Som helsepersonell plikter man ikke å gå inn i farlige situasjoner. Dersom det kan/vil medføre ubehag eller fare for helsepersonellet at pasienter får tilgang til navn på den som signerer journaldokumenter, må dette løses på andre måter. Det er et arbeidsgiveransvar å sette i verk nødvendige tiltak / etablere rutiner som trykker arbeidstakerne. Det kan f.eks. i noen tilfeller være aktuelt med bistand fra politiet.

Kort oppsummert ser vi for oss at arbeidstakerne i all hovedsak må ivaretas gjennom arbeidsmiljøtiltak tilpasset situasjonen. Nødrett kan være aktuelt ved reell fare og trussel mot liv og helse. Det må i så fall vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det kan med andre ord ikke etableres generelle ordninger for å unnlate signering med begrunnelse i nødrett.

Pasienter har ikke rettskrav på elektronisk innsyn

Elisabeth Sagedal, seniorrådgiver i Avdeling bioteknologi- og helserett, Helsedirektoratet har i e-post 25. februar 2015 påpekt at pasienten ikke har rettskrav på *elektronisk* innsyn, men at «i den grad virksomheten tilbyr elektronisk innsynsrett vil dette måtte gjelde på like vilkår for alle og kan kun begrenses på like vilkår for alle, eks. begrenses der en innsynsrett ikke vil kunne ivareta konkrete rettigheter i regelverket, eks. retten barn mellom 12 og 16 år har til å unnta opplysninger fra foreldre i enkelte situasjoner».

Det påpekes videre at:

«Siden pasienten ikke har krav på elektronisk innsyn og virksomheten ikke plikter å ha elektronisk innsynsløsning vil man kunne tenke seg en løsning der virksomheten kun tilbyr elektronisk innsyn f.eks. etter at et behandlingsforløp er avsluttet, etter at epikrise er skrevet, etter utskrivning el. Dette må imidlertid gjøres likt for alle pasienter og ikke vurderes fra pasient til pasient. Innsynsretten for øvrig må gjelde fullt ut.»

Med andre ord: Pasienten har ikke rettskrav på *elektronisk* innsyn i det øyeblikk et journaldokument er signert og godkjent. *Alle må imidlertid behandles likt.*

Oppsummering

Pasientinnsyn i journal kan ikke «*utsettes*» av ulike grunner. Innsyn kan *nektes* når vilkårene i pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1 andre ledd er oppfylt. Når vilkårene ikke lengre er oppfylt, skal innsyn gis. Retten til innsyn i journal gjelder fra et dokument er signert, enten det skjer elektronisk eller på andre måter. Pasienten har krav på å få innsyn i hvem som har signert hva.

Siden pasienten ikke har rettskrav på *elektronisk* innsyn i journal, selv om det er et uttalt politisk mål, er det virksomheten som bestemmer fra hvilket tidspunkt elektronisk innsyn skal tilbys, f.eks. når et behandlingsforløp er avsluttet, etter at epikrise er sendt ut, etter utskrivning, eller lignende. Dette må i så fall gjelde for *alle* pasienter.

Pasienter kan nektes innsyn i journal for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade *for pasienten eller brukeren selv*, eller innsyn er klart utilrådelig *av hensyn til personer som står vedkommende nær*. Hensynet til behandlende helsepersonell omfattes ikke av dette.

Dersom ansatte føler seg truet eller de blir gjenstand for uønskete henvendelser fordi pasienter benytter seg av sin lovfestede rett til innsyn i egen journal, herunder opplysninger om hvem som har skrevet hva, må dette tas opp med overordnede/ledelse som har plikt til å iverksette nødvendige tiltak.